

УДК 341.123.043

ПИТАННЯ ЗМІНИ ПОСТІЙНОГО ЧЛЕНА РАДИ БЕЗПЕКИ ООН: ПРИКЛАД КИТАЮ

Кориневич А. О.

Кандидат юридичних наук, асистент кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Анотація. Після агресії Російської Федерації в Україні, окупації Автономної Республіки Крим, всебічної допомоги і сприяння сепаратистським рухам в Донецькій і Луганській областях України серйозно постає питання чи може Росія бути постійним членом Ради Безпеки ООН, по суті стовпом сучасної системи міжнародних відносин. Займаючи місце постійного члена Ради Безпеки держава може блокувати будь-яке рішення цієї організації, використовуючи своє право вето, а також може де-факто не нести жодної відповідальності за свою протиправну діяльність.

Звісно, питання зміни постійного члена Ради Безпеки ООН є надто складним і політично чутливим питанням і навряд чи воно підніматиметься найближчим часом. Але все ж таки варто проаналізувати практику Організації Об'єднаних Націй і дослідити, чи в історії цієї організації вже були зміни постійних членів і завдяки яким механізмам і процедурам це відбувалося. В історії міжнародних відносин така зміна відбулася у 1971 році, коли Китайська Республіка з острова Тайвань поступилася місцем в ООН і статусом постійного члена Ради Безпеки Китайській Народній Республіці на основі резолюції Генеральної Асамблеї ООН.

Видається, що саме Генеральна Асамблея ООН як орган, де представлені всі держави-члени, може бути майданчиком для прийняття таких рішень, адже виключність статусу постійного члена Ради Безпеки ООН не повинна підштовхувати державу до порушень міжнародного права і саме найбільший представницький орган світу може мати можливість позбавляти державу статусу постійного члена Ради Безпеки ООН.

Ключові слова: Рада Безпеки ООН, постійний член, Організація Об'єднаних Націй, Китайська Республіка, Китайська Народна Республіка.

Постановка проблеми. Агресія Російської Федерації проти України, окупація її військами Автономної Республіки Крим і допомога і всебічне сприяння сепаратистським рухам на території Донецької і Луганської області ставить питання, чи може така держава бути постійним членом Ради Безпеки і дослідники міжнародного права повинні проаналізувати шляхи, механізми та процедури, які, попри політичну чутливість питання, можуть застосуватися для зміни постійного члена Ради Безпеки ООН.

Мета статті – дослідити історичні приклади зміни постійного члена Ради Безпеки ООН, зокрема заміну у 1971 році Китайської Республіки Китайською Народною Республікою на основі резолюції Генеральної Асамблеї ООН 2758.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання можливості зміни постійного члена Ради Безпеки ООН досліджуються видатними вітчизняними та іноземними юристами-міжнародниками О. В. Задорожнім [1], Хсієхом Паша [2], М. В. Буроменським, М. О. Баймуратовим, О. О. Мережком.

Основні результати дослідження. Питання зміни постійного члена Ради Безпеки ООН здається фантастичним і таким, яке абсолютно неможливо здійснити допоки ООН існує у її сучасній формі. Справді, Статут ООН у статті 23 чітко визначає, що Рада Безпеки ООН складається з п'ятнадцяти членів, серед яких Китайська Республіка, Франція, Союз Радянських Соціалістичних Республік, Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії та Сполучені Штати Америки є постійними членами Ради Безпеки [1], тобто не можуть переобиратися. У цій статті ми не будемо ставити під сумнів членство Російської Федерації в якості постійного члена Ради Безпеки, хоча, безумовно, це питання може підійматися, зважаючи на те, що Росія по суті є державою – агресором по відношенню до України, а держава – агресор не може і не повинна бути членом Ради Безпеки і погоджуємося з думками, висловленими професором О. В. Задорожнім у своєму блозі «Сумнівність перебування Російської Федерації в Раді Безпеки ООН» [2]. Зазначимо лише, що як пише О. В. Задорожній, 21 грудня 1991 року буда прийнята Постанова Ради глав держав СНД, в якій зазначалось, що «Держави Співдружності підтримують Росію в тому, щоб вона продовжила членство СРСР в ООН, включаючи постійне членство в Раді Безпеки, та інших міжнародних організаціях». Постанову підписали 11 держав СНД, крім Грузії. 24 грудня 1991 Президент Російської Федерації, спираючись на згадане рішення Ради глав держав СНД, звернувся до Генерального Секретаря ООН з посланням, в якому інформував, що членство СРСР в ООН, у тому числі в Раді Безпеки, у всіх інших органах і організаціях системи ООН продовжується Російською Федерацією. Генеральний Секретар ООН висловив думку, що це звернення носило інформативний характер, констатувало реальність і не вимагало формального схвалення з боку ООН. Таким чином, жодних процедур погоджень або затверджень не було проведено, не було рішення ні Генеральної Асамблеї ООН, ні Ради Безпеки, яких лише повідомили про дану трансформацію, не була змінена відповідна стаття 23 Статуту ООН і Росія автоматично посіла місце СРСР у якості постійного члена Ради Безпеки ООН. Тому, безумовно, вся ця процедура викликає дуже багато запитань з точки зору юридичної техніки.

У цій праці ми звернемо увагу на іншого постійного члена Ради Безпеки ООН, який також був змінений, незважаючи на відсутність змін у відповідних статтях Статуту ООН – Китай. Як ми уже зазначали, у статті 23 Статуту ООН зазначено, що постійними членами Ради Безпеки ООН є Китайська Республіка, Франція, Союз Радянських Соціалістичних Республік, Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії та Сполучені Штати Америки. Китайська Республіка (англ. «The Republic of China») – це держава, яка була заснована 10 жовтня 1911 року в результаті Сінхайської революції. Правлячою партією у ній був Гоміндан, а Президентом і лідером – генерал Чан Кайши. На території материкового Китаю (англ. «mainland China») ця держава існувала до грудня 1949 року, коли, в результаті перемоги Комуністичної партії Китаю на чолі з Мао Цзедуном над Гомінданом і Чан Кайши, держава Китайська Республіка була перенесена на острів Тайвань, де у статусі частково визнаної держави вона існує і донині. На території ж материкового Китаю Китайську Республіку замінила Китайська Народна Республіка. З 1949 року Китай по суті має два режими – Китайська Народна Республіка на території материкового Китаю і Китайська Республіка на території острова Тайвань [3, Р. 769].

Під час підготовки і прийняття Статуту ООН у 1945 році на території Китаю існувала одна держава – Китайська Республіка Гоміндану і Чан Кайши. Відповідно, у статті 23 Статуту ООН та в інших статтях цього головного міжнародно-правового договору сучасності значиться саме Китайська Республіка і саме ця держава була засновником ООН. Саме Китайська Республіка, незважаючи на перенесення на острів Тайвань у 1949 році та за-

снування на материковому Китаї Китайської Народної Республіки, була членом ООН, всіх її установ та постійним членом Ради Безпеки ООН до 1971 року, а Китайська Народна Республіка не брала участі у роботі ООН, її органів та установ.

25 жовтня 1971 року Генеральна Асамблея ООН прийняла Резолюцію 2758 «Відновлення законних прав Китайської Народної Республіки в ООН» (англ. «Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations»). Наводимо текст цієї резолюції українською мовою:

«Нагадуючи принципи Статуту Організації Об'єднаних Націй,

Вважаючи, що відновлення законних прав Китайської Народної Республіки є основоположним як для захисту Статуту Організації Об'єднаних Націй, так і для справи, якій Організація Об'єднаних Націй має служити відповідно до свого Статуту,

Визнаючи, що представники уряду Китайської Народної Республіки є єдиними законними представниками Китаю в Організації Об'єднаних Націй і Китайська Народна Республіка є одним з п'яти постійних членів Ради Безпеки ООН,

Вирішує відновити всі права Китайської Народної Республіки і визнати представників її уряду єдиними законними представниками Китаю в Організації Об'єднаних Націй і негайно виключити представників Чан Кайши з місця, яке вони незаконно займають в Організації Об'єднаних Націй та в усіх організаціях, пов'язаних з нею» [4].

За прийняття резолюції 2758 проголосували 76 держав – членів ООН, 17 – утримались, 35 – проголосували проти і 3 не голосували. Внаслідок прийняття резолюції 2758 такою не абсолютною більшістю учасників ООН, Китайська Республіка була виключена з ООН і Ради Безпеки ООН, а її місце посіла Китайська Народна Республіка. Менше ніж за рік Китайська Республіка була виключена з усіх установ ООН, а до кінця 1970-их років втратила визнання майже всіх держав світу.

Таким чином, як бачимо з прикладу прийняття резолюції 2758, постійний член Ради Безпеки ООН може бути змінений шляхом прийняття резолюції Генеральної Асамблеї ООН. Цей випадок тим більш цікавий, що, як уже зазначалося, у Статуті ООН не має жодної згадки про те, що Російська Федерація є чи повинна бути постійним членом Ради Безпеки ООН. Так само такої згадки немає у резолюціях Ради Безпеки і Генеральної Асамблеї ООН. Відповідно, виникає питання, чи може Генеральна Асамблея ООН, де Росія не має права вето, прийняти резолюцію у якій, без внесення змін до Статуту ООН, визначити іншого постійного члена Ради Безпеки ООН замість СРСР чи, скажімо, колективного члена від колишнього СРСР. Теоретично така резолюція не суперечитиме жодному положенню Статуту ООН і жодній резолюції Ради Безпеки і Генеральної Асамблеї ООН.

Висновки. Вважаємо, що, враховуючи попередній досвід, саме Генеральна Асамблея ООН як найбільший представницький орган світу повинна мати право позбавляти державу статусу постійного члена Ради Безпеки ООН у випадку наявності фактів вчинення нею серйозних порушень міжнародного права або ж замінювати цю державу іншою державою.

Список використаної літератури

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010/print1403103088551691.
2. О. Задорожній. Сумнівність перебування Російської Федерації в Раді Безпеки ООН [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://espresso.tv/blogs/2014/08/20/sumnivnist_perebuvannya_rosiyskoyi_federaciyi_v_radi_bezpeky_oon.

3. Pasha L. Hsieh. An Unrecognized State in Foreign and International Courts: the Case of the Republic of China on Taiwan / Hsieh L. Pasha // Michigan Journal of International Law. – Vol. 28, No. 4, Summer 2007. – P. 765-814.
4. General Assembly Resolution 2758 «Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/327/74/IMG/NR032774.pdf?OpenElement>.

THE ISSUE OF CHANGING THE PERMANENT MEMBER OF THE UN SECURITY COUNCIL: EXAMPLE OF CHINA

Korynevych A. O.

Ph.D. in International Law, Assistant Professor of the Department of International Law of the Institute of International Relations of Kyiv National Taras Shevchenko University.

Abstract. *After the aggression of the Russian Federation in Ukraine, occupation by its troops of the Autonomous Republic of Crimea, promotion of separatist movements in Donetsk and Lugansk regions the question of whether the Russian Federation may occupy the seat of the permanent member of the UN Security Council and be one of the cornerstones of the modern system of international relations arises. Being a permanent member of the UN Security Council Russia may block any decision of this organization using its veto vote and may de-facto be free of any international responsibility for its wrongful acts.*

The issue of changing the permanent member of the UN Security Council is very difficult and politically sensible and will not happen in the nearest future. But of course practice of the United Nations shall be analyzed and found out whether in the history of this organization there were changes of the permanent members of the UN Security Council and what mechanisms and procedures were used in this event. In the history of international relations such change was made in 1971 when the Republic of China on Taiwan was withdrawn from the United Nations and was released from its seat in the UN Security Council and this seat and membership in the United Nations were occupied by the People's Republic of China on the grounds of the resolution of the UN General Assembly.

We consider that this is UN General Assembly as the organ where all the States Members are represented who shall be the ground for making such decisions as benefits from the status of the permanent member of the UN Security Council shall not lead a State to the breach of international law and the biggest representative organ of the World shall have an opportunity to take off the status of the permanent member of the UN Security Council.

Key words: *UN Security Council, permanent member, United Nations, Republic of China, People's Republic of China.*

References

1. Statut Organizaciji Objednanyh Natsiy i Statut Mizhnarodnogo Sudu [Electronic resource] – Rezhym dostupu: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010/print1403103088551691.
2. O. Zadorozhny. Sumnivnist perebuвання Rosiyskoyi Federaciji u Radi Bezpeky OON [Electronic resource] – Rezhym dostupu: http://espresso.tv/blogs/2014/08/20/sumnivnist_perebuвання_rosiyskoyi_federaciyi_v_radi_bezpeky_oon.
3. Pasha L. Hsieh. An Unrecognized State in Foreign and International Courts: the Case of the Republic of China on Taiwan / Hsieh L. Pasha // Michigan Journal of International Law. – Vol. 28, No. 4, Summer 2007. – Pp. 765 – 814.
4. General Assembly Resolution 2758 «Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/327/74/IMG/NR032774.pdf?OpenElement>.

ВОПРОС ЗАМЕНЫ ПОСТОЯННОГО ЧЛЕНА СОВЕТА БЕЗОПАСНОСТИ ООН: ПРИМЕР КИТАЯ

Кориневич А. А.

Кандидат юридических наук, ассистент кафедры международного права Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Аннотация. *После агрессии Российской Федерации в Украине, оккупации Автономной Республики Крым, всесторонней помощи и содействия сепаратистским движениям в Донецкой и Луганской областях Украины серьезно поднимается вопрос: может ли Россия быть постоянным членом Совета Безопасности ООН, столбом современной системы международных отношений. Занимая место постоянного члена Совета Безопасности ООН, государство может блокировать любое решение этой организации, используя свое право вето, а также может де-факто не нести ответственности за свое противоправное поведение.*

Естественно, вопрос изменения постоянного члена Совета Безопасности ООН является слишком сложным, политически чувствительным и вряд ли оно будет подниматься в ближайшее время. Но, все же, стоит проанализировать практику Организации Объединенных Наций и исследовать были ли в истории этой организации изменения постоянных членов и благодаря каким механизмам и процедурам это происходило. В истории международных отношений такое изменение состоялось в 1971 году, когда Китайская Республика с острова Тайвань уступила место в ООН и статус постоянного члена Совета Безопасности Китайской Народной Республике на основе резолюции Генеральной Ассамблеи ООН.

Мы считаем, что именно Генеральная Ассамблея ООН как орган, где представлены все государства-члены организации, может быть площадкой для принятия таких решений. Исключительность статуса постоянного члена Совета Безопасности ООН не должна подталкивать государство к нарушениям международного права, и именно наибольший представительский орган мира может иметь возможность лишить государство статуса постоянного члена Совета Безопасности ООН.

Ключевые слова: *Совет Безопасности ООН, постоянный член, Организация Объединенных Наций, Китайская Республика, Китайская Народная Республика.*